

գրութեան՝ ինչպէս լեզուի մէջ. հեղինակը նե-
րանձնացումը կը փնտռէ, մույլը, գերեզմանա-
կանը, և մանաւանդ անհունը. ամէն բանի մէջ
կը տեսնայ զայն. սեւեռում մը՝ որ ծիծաղե-
լիութեան կը յանգի: Հեղինակին ոճը՝ անյար-
մար է իր նիւթին. ուղեւորութիւն մը՝ քնարե-
գական խոր մելամաղձութեամբ բացատրուած.
Կլակի զգեստներուն կը նմանի. — այս մարդուն,
ինչպէս ծանօթ է հայ պատմութենէն, այնչափ
մեծ զգեստներ հագցուցին, որ չկրցաւ զէնքերը
գտնել անոնց մէջ: «Ներաշխարհ»ը ընթերցման
կը հրապուրէ, իր տրամադրութեանց տիրու-
թեամբ, բացատրութեանց թարմութեամբ, և
զաղափարներու անհամեմատականութեանց զա-
ւեշտովը: Անտարակոյտ ինզրա տաղանդ մ'է,
հագցուագիւտ ըմբռնող մը այն լեզուին՝ զոր կը
խօսին են ու բնութիւնը լուութեան մէջ. բայց
անշուշտ յանցանք մ'է, խորհրդաւորը արտա-
դրելու համար, ամէն միջոց բարի նկատել. նոր
գրականութիւն ընելու ձգտումը, մենամոլու-
թիւնը փաստերը եղած են հեղինակին: Գեղա-
րուեստագէտը մտածումներու թուին միայն ուշ
պիտի չդնէ, այլ անոնց որակին. այս ընտրու-
թիւնն է որ ճաշակ կ'անուանուի: «Ներաշ-
խարհ»ը, պէտք է ըսել, ոչինչը չէ... քառոսն է:

*

ԱՎ. Վ. Սիրունեան հրատարակած է, ի Պո-
լիս, չորս Աւետարաններու աշխարհաբար թարգ-
մանութիւնը:

Այսպիսի ձեռնարկ մը ի՞նչ եղանակաւ պէտք
է կատարուի՝ համապատասխանող ըլլալու հա-
մար ժողովրդեան բաղձանքներուն և լրացուցիչ
անոր հոգեկան կարօտութեանց: Կը պահանջուի
նախ հետգրի կատարելաւ տիրապետումն և խղճա-
միտ բնատարմութիւն՝ որ այդ յատկութիւններ
պիտի ծառայեցնէ իրենց նպատակին: Բայց քա-
նի որ յաճախ աւետարանի մթութիւնը բառերու
մէջ չեն, այլ նոյն իսկ իրերուն, և շատ բան
առեղծուած պիտի մնայ՝ եթէ հնախօսութիւնը
չհասնի օգնութեան, ինքնին կը հետելի՝ թէ նոյն
իսկ թարգմանութիւնը ամբողջացնելու համար՝
անհրաժեշտ է տալ ընթերցողին ծանօթութիւն-
ներ Պաղեստինի աշխարհագրութեան, սովորու-
թեանց, բարուց, լեզուի վրայ: Վերջապէս օգ-
տակար է գրաբար բնագիրն եւս հրատարակել
միասին՝ ընթերցողին ճշմարիտ արբիւրը ցոյց
տալու և զինքը սրբազան բնագրին հետ ըն-
դեպացնելու նպատակաւ:

Արդ Ա. Վ. Սիրունեանի թարգմանութիւնը
ուրիշ բան չէ՝ բայց եթէ ամբողջական իրազոր-
ծումը այս ծրագրին:

Աւետարանի ընթերցողը՝ լեզուական որոշ ըմ-
բռնումէ մը յետոյ պիտի գտնէ նաեւ գիտնա-
կանօրէն դրուած լուծումը այն տարակոյտնե-
րուն, լուսաբանումը այն մթութեանց՝ զոր յա-
ռաջ կը բերեն ժամանակի և տեղւոյ այնքան
տարանջատ հեռաւորութիւնը: Գործը նուիրեալ
է Հայ կաթողիկէից այժմեան Պատրիարքին,
Գեորգի. Պօղոս ԺԿ Սապպաղեանի:

Խ.

ԶՐԱՆԱԽՈՐՆԵՐԸ

Մըրրիկներու մութ կեդրոն,
Ովկիանոսին վրայ նետուած,
Ամպերու պէս, ուր թաքչի
կայծակնազէն մի աստուած,
Զրահաւորներ կը թրւին,
Դաւաղութեան սենեակներ,
Գերեզմաններ՝ որ շըրջին.
Միջնադարեան զրդեակներ
Աւիքներու զագաթին.
Կըռուի վրաններ՝ ծովուն վրայ,
Բանակ հագուած մէկ զըրահ.
Եղեռնալի կըրգիններ՝
Պարիսպներով մետաղեայ.
Գիւղակներ են՝ զանգատանց
Հետ միասին թափառուն.
Ովսարաններ՝ որոնցմէ
Անցած կը թուի մերկ աշուն.
Մենք քաղաքի բեկորներ՝
Զըրհեղեղէ մը պատուած.
Երկաթածոյլ բանտեր են
Միայնութեան մէջ ալեաց.
Դրժոխք՝ մարդու ձեռակերտ,
Ժողով դահիճ տարրերու.
Սատանայի խորհուրդներ՝
Ելած զոհեր փրկուողու:
Փառք, նախատինք մարդկութեան.
Գործ՝ մըտաւոր իր ուժին,
Գործ՝ իր սըրտի չարութեան.
Ազգերն ողջոյն ձօնեցին
Մահուան՝ չըքնաղ մեքենայ,
Որ աւելի հեշտութեամբ
Իր ծաղիկներն հընձէ նա:
Ոհա ընծայն նոր Դարուց,
Վրսեմ հեզմանքն յոյսերուն,
Որով նախնիք երգեցին
Ապագայ մի լաւագոյն: —
Կը յառաջէ, բարձրանայ
Մարդը, ինչպէս բոց մ'անշէջ.
Երջանկագոյն չէ՝ հիմայ,
Այլ աւելի երազ, մեծ,
Ինչպէս Բարույն՝ չարին մէջ:

Չրահաւորներն են վիշապ
Բազկէ՛ շինուած, ո՛չ մտաբէն.
Անոնց կողքին՝ բիւր աչքեր
Ինչպէս հընոց կը ծըխեն.
Մինարէզարդ մըզկիթներ՝
Չոր դեռ Գիշեր կը պատէ.
Ահմէտ, Վալիտէ,
Այա Սուփրայներ՝
Չուլուած պողպատէ ...:

Հ. Կ. Տ. ՍԱՀԱԿԵԱՆ

ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Նորածին թերթեր. — Ազգագրական հանդէս. —
Մուրճ. — Ատրպէտի մոր գիրքը. — Արշակ
Աբախանի «Սալմաստը»:

Այս պահուս, երբ դարազուի մ'իբ ցաւագին
երկունքին մէջն է, երկու բան ի կովկաս՝ իրենց
ծագանն նպաստաւոր եղանակը կը վայելեն.

Հրապարակախօսութիւն, Երգծանք:

Մին՝ Աերն է, որ կը լուսաւորէ, կը խորա-
գանէ, կ'ուղղէ, կը խանդավառէ, կը հանէ ժո-
ղովուրդը Ապագային ընդ առաջ. միւսն՝ Ատե-
լութիւնը, որ կոտի դաշտը կ'իջնայ գինուած...
ժպիտով: Քալանթարի Մյակին կը միանան ու
գեւորութեան այս շրջանին, Չանգը, (տիկ-
Քալանթար), Նոր խօսքեր, Կովկասի առաւօտ,
Կովկասի կէտեր, Կովկասի երկերոյ: Մափրիշ,
Խաղարայա նոյն խաղաղանիշ դերը կը շարու-
նակեն՝ զբօսալի ձեւի մը տակ, որ ահնշուտ լա-
ւազոյն է քան Կուսակցական պայքարներու
այն ձեւը, որով հրապարակագիրներէն ոմանք,
իրենց գաղափարներուն հետ, տմարդութեան օ-
րինակը կու տան ժողովրդեան:

Ազգագրական ընկերութիւնը վերակազմուած
է և սկսած գործունէութեան՝ ընդարձակագոյն
կանոնադրութեամբք. հայ վաճառականներու ըն-
կերակցութիւն մ'իբ զոյուրեղեմ կ'ապահովէ,
հայ գիտուններու խումբ մ'իբ յաշտութիւնը:
Ընկերութիւնը, որուն գործիքը պիտի ըլլայ Ազ-
գագրական հանդէսը, սահմանած է ճառախօսու-
թիւններ, ընթերցումներ, գիտական արշաւանք-
ներ, հնախօսական պեղումներ: Գտնել ու պահ-
պանել կովկասի և Հայաստանի հնութիւնները.
— ահապակի իր նպատակը: Իրուանդ լա-
լայեանց, Խմբագիրը, պեղումներ կատարած է ի
Նոր Պայէզիտ, Աբեղեան հայ գրականութեան
պիտի ընծայէ ժողովրդական դիցապատմութիւ-
նը: Ազգագրական հանդէսի թիւ Ե Ե Ե Ե Ե Ե Ե Ե
կը խոստանան, իրենց ճոխ և հետաքրքիր բո-

վանդակութեամբ, այն յաշտութիւնը՝ զոր ա-
մէն հայ սիրտ կը մաղթէ իրեն:

(Յօդուածներն են թիւ գրքի մէջ. Մ. Աբեղեա-
նի Հայ ժողովրդական վկայը, Ե. Լալայեանի
Մասնաճիւղի ծախք, Նոր Քայէզիտի բարբառով. Գ.
Ք. Ն. Շոքեհեանի Այալիկիտ բանաւոր գրականու-
թիւն. Գ. Լեւոնեանի Հայ աշուղներ. Սամուէ-
լեանի Հայ ընտանեկան պայտաւանները. Կ. Կոս-
տանեանի Պոռոգ և Տոնայր. Լալայեանի Վայոց
ձոր ազգագրութիւն. Ե. Լալայեանի Նոր-Քա-
լազիտի գաւառ, բնագրութիւն. Ե. Լալայեանի
Նախիչեւանի ոստիկանական շրջան. Ի. Յա-
րութիւնեանի Մակար եպիսկոպոս Բարխուդա-
րեան. — այս հատորին կ'ընկերեն 14 պատկեր-
ներ որոնցմէ՝ գիտական կարեւորութիւն ունին
Նախիչեւանում գտնուած հնագիտական իրեր
և Երաժշտական գործիքներ:

Յօդուածներն են թիւ հատորի մէջ. Ե. Լա-
լայեանի Նոր Քալազիտի գաւառ, Մ. Աբեղեա-
նի Հայ ժողովրդական վկայը, Ե. Լալայեանի
խոստում Չայ, խորալով քաղաք, Կաղան-
րատ-Շահ. Կ. Կոստանեանի Գաւառի վարդապետ
Աւակայ որդի. Ե. Լալայեանի Վայոց ձոր, Խ.
Սամուէլեանի Հայ ընտանեկան պայտաւանները,
Բ. Խալաթեանի Մատենախօսութիւն, Հայ ազ-
գագրութիւնը, Ազգագրական ընկերութեան կա-
նոնադրութիւնը, Կարա-Մուրզա:

Պատկերներն են թիւ հատորի մէջ. Նոր պայ-
գիտի դամբաններ, Կենդան Վայոց ձորում:

*

Ազգագրական Հանդէսին հետ յիշատակու-
թեան արժանի է, իրբեւ պատկանող նոյն մաս-
նագիտութեան, Արշակ Արայեանի Սալմաստը:
Հատորը զովելի է գիտական ծրագրով ու
խնամուած գործադրութեամբը: Չարդարուած է
նաեւ աշխարհագրական քարտեզով մը:

(Բովանդակութիւն. Սարմատի տեղագրու-
րիւնը, Հայաբնակ գիւղերը, Հայ ընկալիչների
րիւր: Մարաբաբաական տեղեկութիւններ. Հայն-
րի ընկալաբանները, Ընտանեկան սովորութիւն-
ներ, Հաւատք, բանաւոր գրականութիւնը, Խոյի
և Սարմատի վիճակագրական ցուցակ):

*

Մուրճի Ե Ե Ե Ե Ե (Յուլիս) կը պարունակէ թա-
ւորեղութիւն մը՝ Լեւոն Մանուէլեանի, Երեք ա-
րարուածով. «Վերածնունդը». տեսարանն է
կովկասի մէջ, և քննութեան առարկայ՝ դերա-
սանութեան հակոյններու և աժուտագողներու
կամքին վրայ գործադրուած բռնութիւնը՝ ծնող-
ներու կողմէ: Հանձնի կերպով երգուած է նոյն
բանաստեղծի՝ բնութեան միջիթարիշ ոյժը. (Ե-
թէ յոգնեցիր կենեպի մէջ) և նախկին «Սե-
րունդներ»-ու վերջնական պարտութիւնը՝ յաղ-
թական նուազածութեամբ յառաջող գաղափար-
ներէ:

Գ. Ն. Մառ՝ Անայ Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ
մէջ վրացերէն խառն (պատկեր) բառը գտնելով
եզրակացուցած է թէ հոն կը բնակէին քաղկե-